

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.026.02.2019

Pan
płk dr Grzegorz Kosiński
Dyrektor
Zakładu Karnego w Raciborzu
ul. Eichendorffa 14
47-400 Racibórz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/040 Bezpieczeństwo osadzonych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Karny w Raciborzu ul. J. von Eichendorffa 14, 47-400 Racibórz ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	plk dr Grzegorz Kosiński, Dyrektor Zakładu Karnego w Raciborzu, od 1 września 2017 r. do nadal. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił ppłk Jarosław Piątek, od 1 maja 2015 r. do dnia 31 sierpnia 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	- działania ograniczające ryzyka naruszania bezpieczeństwa osobistego osadzonych, - infrastruktura jednostki penitencjarnej w obszarze bezpieczeństwa osobistego osadzonych, - prowadzenie zindywidualizowanych oddziaływań na osadzonych, - zatrudnienie, szkolenia oraz warunki pracy funkcjonariuszy, - działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszeń bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy.
Okres objęty kontrolą	Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2017 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych oraz działania związane z wytworzeniem dokumentów obowiązujących w tym okresie, jeśli miały bezpośredni związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Krzysztof Baron, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/228/2019 z 18 września 2019 r. 2. Beata Olejnik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/235/2019 z 23 września 2019 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dalej: ZK lub Zakład

² Dalej: Dyrektor ZK

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Dyrektor ZK podejmował działania ograniczające zagrożenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych, a w ZK funkcjonował spójny system działań ograniczający ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osadzonych oparty na obowiązujących w SW aktach prawnych regulujących kwestie bezpieczeństwa osadzonych i funkcjonariuszy. Istniejąca w ZK infrastruktura, tj. skontrolowane oddziały i cele zabezpieczające, spełniała określone w prawie wymogi bezpieczeństwa i sprzyjała ograniczaniu ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych, a administracja ZK prowadziła działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa. W ZK prowadzono również zindywidualizowane oddziaływania na osadzonych, mające na celu ograniczanie ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osadzonych, a funkcjonariusze w badanym okresie nie dopuścili się do przekroczenia swoich uprawnień, używając środków przymusu bezpośredniego wyłącznie w sytuacjach i na zasadach określonych w obowiązujących przepisach. Mechanizmy zatrudniania i szkolenia funkcjonariuszy oraz warunki ich pracy ograniczały ryzyko naruszeń bezpieczeństwa osadzonych. Funkcjonariuszom zapewniono dostęp do szkoleń odpowiadającym wykonywanym czynnościom, a osadzonym dostęp do zindywidualizowanej pomocy psychologicznej, pomimo stwierdzenia niewystarczającej w wybranych do badania dniach z okresu objętego kontrolą, liczby psychologów i wychowawców przypadających na określoną przepisami grupę osadzonych. Sposób podejmowania przez administrację penitencjarną działań w zakresie badania zdarzeń oraz skarg osadzonych był poprawny i zgodny z obowiązującymi standardami określonymi w przepisach obowiązujących w SW.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. System działań ograniczających ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu
faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w ZK stosowane były przepisy prawne regulujące kwestię bezpieczeństwa osadzonych⁶. Ponadto, Dyrektor ZK wydał szereg wewnętrznych uregulowań, dotyczących kwestii bezpieczeństwa osadzonych, takich jak instrukcje, zarządzenia oraz opracował programy profilaktyczne, ustalił plany

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Ustawa z dnia 09 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1427); Ustawa z dnia 06 czerwca 1997 r. Kodeks Karny Wykonawczy (Dz. U. z 2019 r., poz. 676 ze zm.); Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonania kary pozbawienia wolności (Dz. U. poz. 2231); Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 roku w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonania tymczasowego aresztowania (Dz. U. poz. 2290); Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 roku w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1067); Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego SW z dnia 14 kwietnia 2016 roku w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych; Instrukcja nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 roku w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności; Zarządzenie nr 23/2018 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 18 kwietnia 2018 roku w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych; Zarządzenie Nr 24/14 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 10.07.2014 roku w sprawie przeciwdziałania przedostawianiu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych; Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.

realizacji wytycznych, plany kontroli cel. Prowadzone były także ewidencje i wykazy pozwalające na skuteczną realizację zadań w tym zakresie⁷.

(akta kontroli str.65-71, 88-131,147-292)

Dyrektor ZK wydał także zarządzenia regulujące kwestię bezpieczeństwa osób zakwalifikowanych do grupy osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego tzw. „Niebezpieczni”.⁸

(akta kontroli str.73-87, 132-146)

W ramach funkcjonowania ZK prowadzono trzy oddziały penitencjarne, 12 oddziałów mieszkalnych. Do każdego z oddziałów penitencjarnych przypisano funkcjonariuszy następujących działów: penitencjarnego, ochrony, ewidencji, finansowego, służby zdrowia, kwatermistrzowskiego. Funkcjonariusze ci odpowiadają za realizację spraw zgłaszanych przez osadzonych⁹.

(akta kontroli str. 55-64)

Za przedmioty niedozwolone Dyrektor ZK uznał¹⁰ takie, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego lub realizację ustalonego porządku w jednostce organizacyjnej, w tym przedmioty niebezpieczne, które mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostki organizacyjnej lub osób, a w szczególności:

⁷ Wewnętrzne uregulowania obejmowały następujące dokumenty: -Instrukcja Nr 1 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 28.03.2017 r. w sprawie sposobu realizacji czynności profilaktycznych; Instrukcja Nr 2 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 28.03.2017 r. w sprawie przekazywania, gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych; Program z dnia 18.09.2019 r. dotyczący realizacji profilaktyki presuicydalnej I rzędu oraz zapobiegania innym aktom autoagresji w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Plan realizacji wytycznych w sprawie przeciwdziałania i zwalczania negatywnych przejawów podkultury przestępczej w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Planu kontroli cel mieszkalnych w danym miesiącu (comiesięczny); Plan dodatkowych kontroli cel mieszkalnych w danym miesiącu (comiesięczny); Wykaz osadzonych, których objęto procedurą mającą na celu przeciwdziałania przedostawania się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie Zakładu Karnego w Raciborzu (aktualizowany w razie transportu osadzonego lub przyjęcia osadzonego objętego powyższym oddziaływaniami); Zarządzenie Nr 93/17 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 156/17 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 293/19 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 1 października 2019 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 59/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 213/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 24 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 341/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 10/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 32/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu (zmiana Zarządzenia Nr 10/2017); Zarządzenie Nr 161/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu (zmiana Zarządzenia Nr 10/2017); Zarządzenie Nr 254/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany Zarządzenia Nr 10/2017 w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Plan Kontroli pomieszczeń i przedmiotów niedozwolonych (sporządzany w odstępach miesięcznych).

⁸ Były to: Zarządzenie Nr 39/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego obowiązującego skazanych zakwalifikowanych, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa zakładu, rozmieszczonych na oddziale XI będącym w strukturze Oddziału Penitencjarnego nr 3 oraz Zarządzenie Nr 347/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego obowiązującego skazanych zakwalifikowanych, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa zakładu, rozmieszczonych na oddziale XI będącym w strukturze Oddziału Penitencjarnego nr 3;

⁹ Strukturę organizacyjną wprowadzono następującymi zarządzeniami Dyrektora ZK: Zarządzenie Nr 82/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie zasad funkcjonowania i organizacji pracy Oddziałów Penitencjarnych w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 94/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 10 maja 2018 r. w sprawie zasad funkcjonowania i organizacji pracy Oddziałów Penitencjarnych w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 86/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 15 maja 2017 r. w sprawie zasad funkcjonowania i organizacji pracy Oddziałów Penitencjarnych w Zakładzie Karnym w Raciborzu.

¹⁰ Powyższa kwestia została uregulowana w następujących aktach prawnych: Zarządzenie Nr 93/17 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 156/17 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 293/19 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 1 października 2019 r. w sprawie postępowania z przedmiotami niedozwolonymi w tym niebezpiecznymi, sposobu ich odczekowania, wyznaczenia miejsca przechowywania w Zakładzie Karnym w Raciborzu.

1. nożyce do cięcia metalu – warsztat;
2. brzeszczoty do cięcia metalu – warsztat, garaże, stanowisko służby dyżurnej;
3. noże metalowe – kuchnia, ambulatorium, kantyny, biblioteka, pomieszczenia terapii, magazyn żywnościowy; hale Państwowego Przedsiębiorstwa Odzieżowego¹¹; magazyn kwaterunkowy, oddziały mieszkalne;
4. łomy – warsztat, magazyn kwaterunkowy, stanowisko służby dyżurnej;
5. pilniki do metalu – warsztat;
6. przecinaki – warsztat, magazyn kwaterunkowy;
7. szlifierki kątowe z tarczą szlifierską – warsztat, stanowisko służby dyżurnej, oddział XI, magazyn kwaterunkowy;
8. drabiny;
9. kombinerki (szczypce uniwersalne, cążki boczne posiadające element do cięcia metalu) – warsztat, pomieszczenia terapii, introligator, hale PPO;
10. rusztowanie – warsztat;
11. młot pneumatyczny – warsztat;
12. siekiera – warsztat, pomieszczenia terapii, stanowisko służby dyżurnej;
13. nożyce o długości ostrza powyżej 12 cm – hale PPO;
14. gilotyna do cięcia metalu – warsztat;
15. tarcze do szlifierek kątowych – warsztat (maksymalnie 15 szt. w użytkowaniu);
16. kilofy -warsztat, stanowisko służby dyżurnej;
17. przedłużacze długość powyżej 3 metrów - warsztat.

Przedmioty niedozwolone przechowywane były w pomieszczeniach zabezpieczonych w sposób uniemożliwiający ich niekontrolowane użytkowanie. Za prawidłowe zabezpieczenie i przechowywanie ww. przedmiotów odpowiedzialny był funkcjonariusz lub pracownik nadzorujący pracę osadzonego. Przedmioty te były odciskane symbolami oznaczającymi miejsce ich przechowywania¹².

Wydanie osadzonemu przedmiotu niedozwolonego podlegało ewidencjonowaniu. Książka ewidencji wydanych do użytku przedmiotów niedozwolonych była prowadzona w miejscach, w których osadzonym wydaje się do zleconej pracy przedmioty niedozwolone i niebezpieczne, tzn.: warsztat; kuchnia; biblioteka (introligatornia); pomieszczenia terapii; hale PPO.

(akta kontroli str.123-127, 129-131)

Zgodnie z zarządzeniem Dyrektora ZK zakazano wnoszenia telefonów na teren ZK przez osoby nieuprawnione, w tym osadzonych. Telefony na teren ZK mogą wносить jedynie osoby wymienione w tych zarządzeniach.

(akta kontroli str.123-127, 289-2920)

W ZK dodatkowo prowadzono kontrolę przedmiotów niedozwolonych, zgodnie z tygodniowym planem kontroli tego typu przedmiotów.

(akta kontroli str.65)

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono decyzji Dyrektora ZK, którą uchyliłby na podstawie art. 78 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy¹³. Dyrektor Generalny SW lub Dyrektor Okręgowy SW, jako sprzeczną z prawem.

(akta kontroli str. 584)

¹¹ Dalej: PPO

¹² Wprowadzono symbole odciskania przedmiotów niedozwolonych: AM – ambulatorium; K – kuchnia; KN – kantyna; W – warsztat; H – oddziały mieszkalne + numer oddziału; P – PPO plus numer hali, tzn. PPO1, PPO2, PPO3, PPO4, PPO5; T – pomieszczenie terapii oddziału IV; B – biblioteka (introligator); MŻ – magazyn żywnościowy; MK – magazyn kwaterunkowy.

¹³ Dz. U. z 2019 r., poz. 676 ze zm.; Dalej: k.k.w.

1.2. W ZK funkcjonuje 12 oddziałów mieszkalnych¹⁴

(akta kontroli str.30)

W okresie objętym kontrolą stan osadzonych rozmieszczonych w jednostce ukształtował się w następujący sposób:

- 2017 rok – stan zaludnienia jednostki – 678, przy pojemności jednostki ustalonej na poziomie 714 miejsc;
- 2018 rok – stan jednostki 678, przy pojemności jednostki ustalonej na poziomie 706 miejsc;
- 2019 na dzień 30 września 2019 r. – 687 osadzonych, przy pojemności jednostki ustalonej na poziomie 699 miejsc.

(akta kontroli str.35-46)

Na dzień 30 września 2019 r. stan osadzonych¹⁵ wynosił 687 osób, w tym:

- skazani młodociani, przed klasyfikacją – oznaczenia „M” - 2 osoby;
- skazani młodociani, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „M-1/P” – 2 osoby;
- skazani młodociani, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie terapeutycznym – oznaczenie „M-1/T” – 1 osoba;
- skazani młodociani, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie zwykłym, ukarani z kodeksu wykroczeń – oznaczenie „M-1/Z/U” – 1 osoba;
- skazani młodociani, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „M-2/P” – 1 osoba;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, przed klasyfikacją – oznaczenia „P” - 12 osób;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „P-1/P” – 5 osób;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie zwykłym – oznaczenie „P-1/Z” – 23 osoby;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie zwykłym, ukarani z kodeksu wykroczeń – oznaczenie „P-1/Z/U” – 1 osoba;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „P-2/P” – 38 osób;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie terapeutycznym – oznaczenie „P-2/T” – 3 osoby;
- skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie zwykłym – oznaczenie „P-2/Z” – 34 osoby;
- skazani recydywiści, przed klasyfikacją – oznaczenie – „R” - 13 osób;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „R-1/P” – 155 osób;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie terapeutycznym – oznaczenie „R-1/T” – 50 osób;

¹⁴ Oddział I we wszystkich ww. latach dysponował 74 miejscami; oddział II 79 miejscami, oddział III 87 miejscami; oddział IV 52 miejscami; oddziały V i VI dysponowały 74 miejscami; oddział VII w 2017 r. dysponował 43 miejscami, w 2018 r. – 44 miejscami i w 2019 r. 39 miejscami, zaś oddział VIII w latach 2017 i 2018 dysponował 80 miejscami a w roku 2019 78 miejscami; Oddział IX we wszystkich latach dysponował 97 miejscami, oddział X 69 miejscami, oddział XI 24 miejscami i oddział XII 64 miejscami.

¹⁵ Dyrektor wskazał, że nie ma możliwości podania stanów ilościowych osadzonych na koniec 2017 i 2018 r w rozbiu na rodzaje, typy i systemy wykonywania kary pozbawienia wolności.

- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie zwykłym – oznaczenie „R-1/Z” – 219 osób;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu zamkniętego w systemie zwykłym, ukarani z kodeksu wykroczeń – oznaczenie „R-1/Z/U” – 4 osoby;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie programowanego oddziaływania – oznaczenie „R-2/P” – 10 osób;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie programowanego oddziaływania, ukarani z kodeksu wykroczeń – oznaczenie „R-2/P/U” – 1 osoba;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie zwykłym – oznaczenie - „R-2/Z” – 23 osoby;
- skazani recydywiści, skierowani do jednostki typu półotwartego w systemie zwykłym, ukarani z kodeksu wykroczeń – oznaczenie „R-2/Z/U” – 1 osoba;
- tymczasowo aresztowani – oznaczenie „TA” - 80 osób;
- tymczasowo aresztowani, po zapadnięciu wyroku nieprawomocnego – jako pierwszy raz karani, którzy nie przyjęli praw skazanego – oznaczenie „TA/P” – 1 osoba;
- tymczasowo aresztowani, po zapadnięciu wyroku nieprawomocnego – jako recydywiści, którzy nie przyjęli praw skazanego – oznaczenie „TA/R” – 7 osób.

(akta kontroli str.72)

Według stanu na koniec września 2019 r., na terenie jednostki przebywało dziewięciu osadzonych cudzoziemców. Dyrektor ZK podał, że brak jest możliwości ustalenia liczby cudzoziemców przebywających na terenie jednostki w latach 2017, 2018¹⁶.

(akta kontroli str. 32)

Liczba stwierdzonych aktów samoagresji osadzonych z powodu działalności administracji ZK wyniosła w 2017 r. - 52 przypadki, w 2018 r. 26 przypadków i na dzień 30 września 2019 r. odnotowano 38 przypadków.

Liczba stwierdzonych aktów samoagresji osadzonych z powodu działalności sądu lub prokuratury wyniosła w 2017 r. dwa przypadki, na koniec września 2019 r. odnotowano dwa przypadki, zaś w 2018 r. nie odnotowano przypadków samoagresji z tej przyczyny.

Liczba stwierdzonych aktów samoagresji osadzonych z powodów zakwalifikowanych jako „inne” wyniosła w 2017 r. i w 2018 r. po 26 przypadków, a na dzień 30 września 2019 r. odnotowano 18 tego typu przypadków.

Liczba przypadków usiłowania popełnienia samobójstwa przez osadzonego w roku 2017 i 2018 wyniosła po trzy przypadki a do dnia 30 września 2019 r. odnotowano jeden przypadek.

W ZK nie odnotowano sytuacji niehumanitarnego traktowania osadzonych przez administrację w okresie od 1 stycznia 2017 r. do dnia 30 września 2019 r.

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadku śmierci lub ciężkiego uszkodzenia ciała osadzonego na skutek działania funkcjonariusza lub innej osoby.

W badanym okresie odnotowano jeden zgon osadzonego z powodu autoagresji w 2018 r.

¹⁶ Co wynika z możliwości systemu informatycznego, w którym prowadzona była ewidencja.

W okresie tym nie stwierdzono przypadku zgonu osadzonego, zakwalifikowanego do kategorii „inne”, a także nie stwierdzono przypadków drastycznych przejawów podkultury przestępczej.

W ww. okresie stwierdzono następującą liczbę zdarzeń: w 2017 roku – 32 przypadki; w 2018 roku – 26 przypadków i do dnia 30 września 2019 r. – 12 przypadków. Stwierdzono następującą liczbę zdarzeń w postaci bójek albo pobić: w 2017 roku – 6 bójek i 10 pobić; w 2018 roku odnotowano jedną bójkę i jedno pobicie, a do dnia 30 września 2019 r. – nie odnotowano bójek i stwierdzono jedno pobicie.

W okresie objętym kontrolą stwierdzono następującą liczbę zdarzeń w postaci ujawnienia przedmiotu niedozwolonego na terenie jednostki organizacyjnej lub miejscu zatrudnienia osadzonych poza terenem jednostki organizacyjnej: w 2017 roku – 6 przypadków; w 2018 roku – 9 i w 2019 roku (do końca września) – 5 przypadków.

Nie zaistniały przypadki umieszczenia skazanego w celi mieszkalnej o powierzchni poniżej 3 m² na podstawie art. 110 § k.k.w.

Na dzień 30 września 2019 r. kartę osadzonego zagrożonego samobójstwem¹⁷ założoną miało 26 osadzonych.

(akta kontroli str. 31-33)

1.3. Do podjętych przez Dyrektora ZK działań zmierzających do zapewnienia osadzonym bezpieczeństwa, oprócz wydawania szeregu aktów prawnych regulujących kwestię np. porządku wewnętrznego na terenie jednostki, uszczegóławiających kwestię kontroli cel, itp. zaliczyć należy szczegółowe omawianie kwestii atmosfery na oddziałach mieszkalnych podczas odpraw penitencjarno-ochronnych, które odbywa się nie rzadziej niż raz w miesiącu. W ZK wdrożono program dotyczący realizacji profilaktyki presuicydalnej I rzędu oraz zapobiegania innym aktom autoagresji.-

Dyrektor ZK dokonywał w okresie objętym kontrolą przeglądu zaleceń profilaktycznych stosowanych względem osadzonych, przeprowadzał analizy zgodności z prawem użycia środków przymusu bezpośredniego oraz skuteczności wdrożonych w tym obszarze mechanizmów kontrolnych i nadzorczych, nie dopuszczał do występowania zdarzeń związanych z bezprawnym i niehumanitarnym traktowaniem osób pozbawionych wolności, weryfikował jakość pełnienia służby przez funkcjonariuszy monitorujących osadzonych zagrożonych samobójstwem¹⁸, dokonywał przeglądu stanu infrastruktury technicznej i procedur związanych z działaniami profilaktycznymi.

(akta kontroli str.47-54, 235-252)

Dyrektor ZK w kwestii stanu zatrudnienia w jednostce oraz wpływu aktualnego stanu zatrudnienia na poziom bezpieczeństwa w jednostce podał w wyjaśnieniach, iż aktualna sytuacja etatowa pozwala na bieżącą, właściwą realizację zadań stawianych przez ustawodawcę przed Służbą Więzienną, w tym na zapewnienie bezpieczeństwa na terenie podległej mu jednostki. Niemniej w przypadku zaistnienia absencji chorobowej u funkcjonariuszy, zachodzi konieczność większego

¹⁷ Dalej: KOZS.

¹⁸ Dalej: OZS.

angażowania istniejących zasobów ludzkich w realizację obowiązków służbowych, co przekłada się na wzrost liczby generowanych godzin nadliczbowych.

(akta kontroli str. 33)

W ZK prowadzony jest wykaz osadzonych, których objęto procedurą mającą na celu przeciwdziałanie przedostawaniu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie ZK oraz wykaz osadzonych, których należy izolować od siebie, z uwagi na możliwość wystąpienia konfliktów. Wykazy te są pomocne w prowadzeniu działań zmierzających do podniesienia poziomu bezpieczeństwa osadzonych.

(akta kontroli str. 33, 47, 128)

1.4. W okresie od 2017 roku do dnia 30 września 2019 r. wydano siedem wewnętrznych zarządzeń określających porządek wewnętrzny w ZK¹⁹.

(akta kontroli str.66-71, 88-122, 147-216, 253-288)

Niezależnie od tego Dyrektor wydał zarządzenia regulujące kwestię porządku wewnętrznego na oddziale dla osadzonych zakwalifikowanych do grupy osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego (tzw. „Niebezpieczni”)²⁰.

(akta kontroli str.73-87, 132-146)

Na dzień przeprowadzenia analizy zgodności²¹ zarządzeń Dyrektora ZK w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w ZK z przepisami prawa obowiązującego w tym zakresie²² obowiązywały dwa Zarządzenia Dyrektora ZK tj. Nr 59/2019 i 291/2019²³, które były zgodne z ww. przepisami.

(akta kontroli str.310-352, 442)

W dziewięciu z poddanych szczegółowej kontroli cel, znajdował się egzemplarz „Porządku wewnętrznego” obowiązujący w ZK. W jednej celi (Nr 812 z Oddziału VIII) brak było „Porządku wewnętrznego” i nie można było wyjaśnić przyczyny jego braku, gdyż osadzeni przebywali poza celą. W celi, w której przebywał osadzony cudzoziemiec posługujący się językiem polskim, była dostępna wersja tego dokumentu w języku polskim. Osadzony potwierdził, że rozumie jego treść.

(akta kontroli str. 360-396)

¹⁹ Są to następujące zarządzenia Dyrektora ZK w ww. zakresie: Zarządzenie Nr 59/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 213/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 24 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 341/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 10/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu; Zarządzenie Nr 32/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu (zmiana Zarządzenia Nr 10/2017); Zarządzenie Nr 161/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu (zmiana Zarządzenia Nr 10/2017); Zarządzenie Nr 254/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany Zarządzenia Nr 10/2017 w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu.

²⁰ Dotyczy to: Zarządzenia Nr 39/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego obowiązującego skazanych zakwalifikowanych, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa zakładu, rozmieszczonych na oddziale XI będącym w strukturze Oddziału Penitencjarnego nr 3 oraz Zarządzenia Nr 347/2018 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego obowiązującego skazanych zakwalifikowanych, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa zakładu, rozmieszczonych na oddziale XI będącym w strukturze Oddziału Penitencjarnego nr 3.

²¹ tj. 8 października.2019 r.

²² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. poz. 2231) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego tymczasowego aresztowania (Dz. U. poz. 2290).

²³ Nr 59/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu oraz Zarządzenie Nr 291/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Raciborzu z dnia 1 października 2019 r. w sprawie zmiany Zarządzenia Nr 59 w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Raciborzu.

1.5. W ZK od 2017 r. do dnia 30 września 2019 r. nie odnotowano przypadków: osadzonych, którzy ujawnili akt(y) agresji (znęcania się) w stosunku do nich po przetransportowywaniu z innej jednostki penitencjarnej; sytuacji, w których osadzony przetransportowany z jednostki objętej kontrolą ujawnił akt(y) agresji (znęcania się) w stosunku do niego po przetransportowaniu do innej jednostki penitencjarnej; sytuacji, w których przeniesiono skazanego do innego zakładu karnego ze względów związanych z bezpieczeństwem skazanego (art. 100 § 1 pkt 7 k.k.w.); sytuacji, w których umieszczono skazanego na czas określony, nie dłuższy niż 90 dni w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosi poniżej 3m², nie mniej jednak niż 2m², w razie konieczności zapobieżenia wystąpieniu innego zdarzenia stanowiącego bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego albo zapobieżenia skutkom takiego zdarzenia (art. 110 §2a pkt 3 k.k.w.). W kwestii dotyczącej podania liczby przypadków, w których podjęto decyzję o objęciu stałym monitoringiem zachowania osadzonego z uwagi na potrzebę zapewnienia mu bezpieczeństwa (art. 116 § 5a k.k.w.) Dyrektor podał, że w 2017 r. nie prowadzono rejestru wydawanych decyzji o objęciu zachowania osadzonego stałym monitoringiem. Dyrektor zaznaczył, iż prowadzenie tego typu rejestru nie jest przewidziane obowiązującymi przepisami prawa. Podał dalej, że w przypadku gdy decyzje takie były podejmowane, stosowny dokument przekazywano do akt osobowych osadzonego. Liczba decyzji wydanych osadzonemu w roku 2017 i stale przebywającym na terenie ZK do dnia 30 września 2019 r. wyniosła 14.

Rejestr przedmiotowych decyzji wprowadzono w dniu 20 czerwca 2018 r. Dokument ten prowadzony był w wersji elektronicznej przez funkcjonariuszy działu penitencjarnego. Do dnia 31 grudnia 2018 r. wydano 178 decyzji o objęciu zachowania osadzonego stałym monitoringiem. W 2019 r. do dnia 30 września 2019 r. wydano 295 decyzji o objęciu zachowania osadzonego stałym monitoringiem.

W dalszej części wyjaśnień Dyrektor podał, że różnica w liczbie wydawanych decyzji w poszczególnych latach wynikała z faktu, iż połowie roku 2018 oddano do użytku dodatkowe cele mieszkalne przejściowe, monitorowane, w których umieszczano osoby przyjęte do jednostki - na czas do 14 pierwszych dni po przyjęciu do jednostki penitencjarnej. Ich zachowanie podlegało stałemu monitorowaniu – z uwagi na konieczność rozpoznania zachowania osadzonego i ustalenia dalszego trybu postępowania z nim. Nadmieniał, iż po upływie okresu umieszczenia w celi monitorowanej, o ile względy bezpieczeństwa osadzonego na to pozwalały, decyzje tego typu anulowano.

(akta kontroli str. 443)

1.6. W okresie objętym kontrolą Dyrektor ZK organizował 42 odprawy penitencjarno-ochronne z udziałem dyrektora lub jego zastępcy, funkcjonariuszy działu penitencjarnego i ochrony oraz przedstawicieli pozostałych komórek organizacyjnych ZK. Odprawy te organizowano nie rzadziej niż w raz w miesiącu (w 2017 r. – 13 razy, w 2018 r. – 19 razy i do końca III kwartału 2019 r. – 10 razy). Na odprawach poruszano tematy związane z bezpieczeństwem osadzonych i funkcjonariuszy działów penitencjarnych i ochrony, zachowaniem osadzonych. Omawiano zdarzenia nadzwyczajne i wnioski wynikające z tych zdarzeń, a także sprawy dotyczące poprawy bezpieczeństwa itp.

(akta kontroli str. 443, 446-447)

1.7. W okresie objętym kontrolą odnotowano wizytacje, nadzory oraz czynności kontrolne związane z bezpieczeństwem osadzonych.

W 2017 roku miały miejsce następujące czynności kontrolne:

a) Sędzia Penitencjarny Sądu Okręgowego w Gliwicach przeprowadził lustrację legalności i prawidłowości wykonywania kary pozbawienia wolności wobec osób z upośledzeniem umysłowym i chorych psychicznie.

b) Sędzia Penitencjarny Wojskowego Sądu Garnizonowego we Wrocławiu realizował wizytację jednostki, jako właściwej miejscowo dla Wojskowego Sądu Garnizonowego we Wrocławiu.

c) Dwie inspekcje jednostki zostały zrealizowane przez specjalistów Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach.

d) Jednokrotnie czynności kontrolne prowadziła Grupa Interwencyjna Służby Więziennej podległa Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w Katowicach.

e) Kontrolę jednostki w trybie zwykłym przeprowadzili także specjaliści ds. ochrony Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach.

W 2018 roku specjaliści z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach przeprowadzili dwie inspekcje w ww. zakresie.

W 2019 roku do dnia 30 września 2019 r. miały miejsce następujące czynności kontrolne:

a) trzy inspekcje jednostki zostały zrealizowane przez specjalistów Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach.

b) Kontrolę jednostki w trybie zwykłym przeprowadzili także specjaliści ds. ochrony Centralnego Zarządu Służby Więziennej w Warszawie.

(akta kontroli str.444)

W okresie objętym kontrolą ZK poddany był 12 wizytacjom, lustracjom i kontrolom zewnętrznym, w tym sędziów penitencjarnych. W dwóch z 10 poddanych szczegółowej kontroli dokumentacji sformułowano wnioski lub zalecenia²⁴. Wszystkie zalecenia zostały terminowo wykonane.

(akta kontroli str.448-475)

W okresie objętym kontrolą, tj. do dnia 30 września 2019 r. specjaliści Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach w dniu 24 września 2019 r. przeprowadzili inspekcję jednostki. W toku inspekcji kontroli poddano m.in.: zasady wejścia na teren jednostki oraz gospodarkę przedmiotami niedozwolonymi. Stwierdzono także następujące uchybienia: niezabezpieczone studzienki teletechniczne; brak przykotwiczeń wygradzenia wewnętrznego w rejonie PPO; brak mocowania concertyny do bramy wjazdowej w rejonie magazynu PPO za pomocą drutu wiązałkowego; wskazano na zbyt ogólne zapisy w karcie osadzonego zagrożonego samobójstwem. Dodatkowo zaproponowano aby rozważyć kwestię ujęcia w wykazie przedmiotów niedozwolonych kilofów oraz przedłużaczy. Ustalono termin na udzielenie odpowiedzi W sprawie ww. poleceń do dnia 1 października 2019 r. Dyrektor ZK pismem z dnia 1 października 2019 r.²⁵, poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach o realizacji poleceń, tzn.: o zabezpieczeniu studzienek teletechnicznych; przykotwiczeniu wygradzenia wewnętrznego w rejonie PPO; poprawieniu mocowania concertyny do bram w rejonie magazynu PPO za pomocą drutu wiązałkowego; dokonaniu stosownych zmian w zapisach kart osadzonych zagrożonych samobójstwem; wpisaniu kilofów i przedłużaczy do rejestru przedmiotów niedozwolonych.

(akta kontroli str.583, 585-586)

1.8. Liczby skazanych przypadające na jednego wychowawcę i psychologa w wybranych dniach objętych szczegółowym badaniem były w niektórych oddziałach penitencjarnych przekraczane. Szerzej zagadnienie zostało opisane w części stwierdzone nieprawidłowości. Według stanu na 30 września 2019 r. a także na 17,

²⁴ W wyniku dwóch wizytacji/kontroli ustalono braki: brak zabezpieczenia klimatyzatora, brak wyłącznika radiowęzła, brak wyłącznika głównego prądu, nie zabezpieczono studzienki teletechnicznej, braki w mocowaniu concertyny i drutu, zalecono doposażyć funkcjonariuszy w środki przymusu bezpośredniego.

²⁵ Sygnatura D.O.4001.146.2019.GS

24 i 31 października 2019 r. w Oddziałach Penitencjarnych I, II i III zachowane były normy dotyczące pojemności oddziałów oraz dotyczące liczby oddziałowych przypadających na liczbę osadzonych (spełniono normy ustalone w Zarządzeniu nr 23/18 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 18 kwietnia 2018 r. w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych).

1.9. W dniu 30 września 2019 r. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Katowicach przesłał Dyrektorowi ZK, pismo Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 27 września 2019 r.²⁶, w którym polecił:

- 1) dokonać przeglądu i ewentualnej weryfikacji zaleceń dotyczących postępowania z osadzonymi wskazanymi w przedmiotowym piśmie;
 - 2) zwrócić szczególną uwagę na jakość prowadzonych przez wychowawców i psychologów oddziaływań określonych w § 4 ust. 1 Instrukcji Nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 roku w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności;
 - 3) dokonać oceny prawidłowości osadzenia wskazanych osób także w kontekście ich współosadzonych w celi lub innych miejscach, np. w ramach grupy spacerowej.
- Jednocześnie wskazał ponownie na konieczność likwidacji tzw. martwych stref w celach objętych stałym monitoringiem. W odpowiedzi na powyższe wystąpienie, pismem z dnia 3 października 2019 r.²⁷ Dyrektor ZK poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach o realizacji powyższych poleceń w pełnym zakresie. W ZK nie stwierdzono tzw. martwych stref, dokonano przeglądu prawidłowości osadzenia, zwrócono uwagę wychowawcom i psychologom na jakość oddziaływań określonych w Instrukcji Nr 2/16 Dyrektora Generalnego SW.

(akta kontroli str. 583-584, 587-591)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość:

W dniu 30 września 2019 r. w Oddziale Penitencjarnym I na jednego wychowawcę przypadało 42 osadzonych i na jednego psychologa przypadało 293 osadzonych. Na Oddziale Penitencjarnym III na jednego psychologa przypadało 221 osadzonych, co było niezgodne z § 93 ust. 3 zarządzenia nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych²⁸, zgodnie z którym wychowawca prowadzi oddziaływania w powierzonej mu grupie wychowawczej, nieprzekraczającej 40 skazanych, ukaranych i tymczasowo aresztowanych, względem których stosuje się przepisy o wykonaniu kary pozbawienia wolności lub 60 tymczasowo aresztowanych. Natomiast psycholog prowadzi badania psychologiczne, udziela pomocy psychologicznej oraz obejmuje osadzonych odpowiednimi oddziaływaniami psychokorekcyjnymi wobec grupy nieprzekraczającej 200 osadzonych.

(akta kontroli str.445)

W dniu 17 października 2019 r. czterech wychowawców miało pod opieką grupy o liczbie: 43, 59, 75 i 78 skazanych i dwóch psychologów opiekowało się grupą skazanych o liczbie 255 i 261 skazanych. W dniu 24 października 2019 r. trzech wychowawców miało pod opieką 41, 51 i 77 skazanych i dwóch psychologów opiekowało się grupą skazanych o liczebności 263 i 265 skazanych. W dniu

²⁶ Sygnatura BO.070.48.2019.AT.

²⁷ Sygnatura D/Pen.414.113.2019.DLS

²⁸ Dalej: „zarządzenie 19/16”.

31 października 2019 r. czterech wychowawców miało pod opieką grupy: 44, 53, 54 i 62 skazanych, a jeden psycholog opiekował się grupą skazanych liczącą 509 osób. Liczby skazanych przypadające na jednego wychowawcę i jednego psychologa przekraczały normy określone w § 93 ust. 3 zarządzenia 19/16.

Dyrektor ZK podał w wyjaśnieniach, że stan etatowy funkcjonariuszy działu penitencjarnego (wychowawców oraz psychologów) tut. jednostki jest zgodny z przywołanym aktem prawnym. Przy nominalnym zaludnieniu jednostki, każdy psycholog ma przydzieloną grupę osadzonych do 200 osób. Natomiast w przypadku zaistnienia sytuacji związanych z koniecznością realizacji zastępstw wynikających np. ze zwolnień lekarskich, urlopów wypoczynkowych, urlopów macierzyńskich, na jednego psychologa przypada więcej niż 200 osadzonych. Zaznaczył, iż grupa wychowawcza psychologa zastępowanego jest dzielona na psychologów pozostających w służbie. Natomiast w przypadku zaistnienia długotrwałej absencji – czy to chorobowej, czy też związanej z innymi sytuacjami losowymi, wsparciem psychologicznym służy psycholog działu terapeutycznego. Doraźnie zadania psychologiczne związane z konsultowaniem, czy też ewentualnym opiniowaniem osadzonych realizuje także kierownik działu terapeutycznego oraz kierownik działu penitencjarnego – posiadający wymagane uprawnienia. Analogicznie przedstawia się ta sytuacja w przypadku realizowania zastępstw wychowawców. Przydzielone grupy wychowawcze – co do zasady spełniają opisane w przywołanym przepisie wymogi dotyczące liczebności grup wychowawczych – do 40 skazanych lub do 60 tymczasowo aresztowanych. Jednakże w sytuacji nieobecności jednego, bądź kilku wychowawców, również dochodzi do przekroczenia wspomnianych standardów na skutek konieczności realizowania zastępstw. Podał, że zastępstwa wychowawcze i psychologiczne nie zawsze realizowane są w ramach poszczególnych Oddziałów Penitencjarnych – zdarzają się bowiem sytuacje, w których konieczne są przesunięcia wychowawców pomiędzy oddziałami, celem zapewnienia ciągłości i optymalizacji realizacji zadań służbowych przez kadrę działu penitencjarnego. Podał również że kwestia szeroko rozumianej absencji wychowawców czy też psychologów nie podlega raportowaniu do jednostek nadrzędnych.

W dalszej części wyjaśnień Dyrektor ZK wskazał na fakt, iż zapisy zawarte w § 93 ust. 3 pkt 1 przywołanego powyżej aktu prawnego wskazują, iż:

„(...) Ustalona liczba stanowisk powinna zapewnić prowadzenie odpowiedniej jakości oddziaływań penitencjarnych wobec osadzonych przebywających w zakładzie karnym oraz uwzględniać normę, że:

- 1) wychowawca prowadzi oddziaływania penitencjarne w powierzonej mu grupie wychowawczej, nieprzekraczającej 40 skazanych, ukaranych i tymczasowo aresztowanych, względem których stosuje się przepisy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności lub 60 tymczasowo aresztowanych”.

W ocenie Dyrektora ZK: Zacytowany wyżej akt prawny zawiera normę abstrakcyjną prawa – sformułowanie „powinna” wskazującą jedynie sposób kreowania oddziaływań penitencjarnych.

Dyrektor ZK przedłożył również dokumenty potwierdzające podejmowane przez niego działania w celu pozyskania etatów m. in. na okres długotrwałej nieobecności funkcjonariuszy działu penitencjarnego²⁹, lecz działania te nie odniosły skutku.

²⁹ W związku występującą absencją chorobową w dziale penitencjarnym Dyrektor ZK podejmował następujące działania, zmierzające do zabezpieczenia prawidłowego toku służby w/w działu:

- pismem z dnia 22 października 2018r. przesłał odpowiedź na pismo Dyrektora Generalnego Służby Więziennej Służby Więziennej z dnia 18 października 2018r.;

- pismem z dnia 23 listopada 2018r. zwrócił się z wnioskiem o czasowe oddelegowanie do tut. jednostki dwóch wychowawców z ośściennych jednostek. Pismo sporządzono na podstawie notatki służbowej kierownika działu postpenitencjarnego z dnia 21 listopada 2018r.;

- pismem z dnia 4 marca 2019 r. przekazał informację o przeniesieniach funkcjonariuszy pomiędzy poszczególnymi działami podległej mu jednostki;

Wyjaśnił, że kwestia związana z liczbą etatów w podległej mu jednostce nie należy do jego kompetencji – zgodnie z brzmieniem art. 11, 12 oraz 13 Ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej.

NIK wskazuje, że z § 93 ust. 3 zarządzenia 19/16 wynika wprost, że wymagania określone w tym przepisie odnoszą się nie tylko do prowadzenia wobec osadzonych oddziaływań penitencjarnych o odpowiedniej jakości, ale także liczebności grup wychowawczych i objętych opieką psychologiczną.

(akta kontroli str. 445, 666-674, 708-726)

OCENA CZĄSTKOWA

W ZK funkcjonował spójny system działań ograniczających ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. System ten był oparty na obowiązujących aktach prawnych (dot. wszystkich jednostek Służby Więziennej) regulujących kwestię bezpieczeństwa osadzonych. W celu realizacji zadań polegających na zapewnieniu bezpieczeństwa osadzonym Dyrektor ZK wydawał zarządzenia, instrukcje, wprowadzał programy profilaktyczne i plany realizacji wytycznych w ww. zakresie. Ustalono porządek wewnętrzny, który był zgodny z przepisami prawa. Organizowano nie rzadziej niż raz w miesiącu odprawy penitencjarno-ochronne, których przedmiotem były m.in. zagadnienia dotyczące poprawy bezpieczeństwa osadzonych. Podejmował działania uwzględniające zabezpieczenie potrzeb kadrowych związanych z nieprzewidzianymi absencjami w tej grupie funkcjonariuszy. Jak wykazała kontrola, w wybranych do szczegółowej kontroli dniach liczba skazanych przypadające na jednego wychowawcę i jednego psychologa przekraczały normy określone w § 93 ust. 3 zarządzenia 19/16, działania w celu zwiększenia liczby etatów wychowawców i psychologów, podejmowane przez Dyrektora nie były skuteczne.

OBSZAR

2. Infrastruktura jednostki penitencjarnej w kontekście ograniczenia ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu faktycznego

2.1. W ZK były użytkowane³⁰ 304 pomieszczenia typu mieszkalnego, w tym jedna cela izolacyjna. Ponadto ZK dysponuje trzema celami zabezpieczającymi. Szczegółowej kontroli poddano 10 cel mieszkalnych³¹, w tym pięć objętych monitoringiem. Cele znajdowały się na siedmiu oddziałach. W dziewięciu celach znajdował się „Porządek wewnętrzny” obowiązujący w ZK. W jednej celi (Nr 812 z Oddziału VIII) brak było „Porządku wewnętrznego” i nie można było wyjaśnić jego braku, gdyż osadzeni przebywali poza celą. System przywoływania pomocy we wszystkich celach był sprawny.

W dyżurkach Oddziałowych znajdowały się apteczki pierwszej pomocy, natomiast w Oddziale VII, w którym znajduje się ambulatorium znajdował się zestaw reanimacyjny AED. Drugi zestaw reanimacyjny AED znajdował się na Stanowisku Służby Dyżurnej. Zgodnie z § 14 ust. 2 Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności, na oddziale mieszkalnym, na którym przebywa osadzony z OZS m.in. w dyżurce oddziałowego musi być zestaw reanimacyjny, chyba że szczególne względy przemawiają za innymi

- za pośrednictwem poczty elektronicznej w dniu 4 października 2019r. przekazał zestawienie tabelaryczne dot. standaryzacji działu penitencjarnego oraz terapeutycznego sporządzane na dzień 30.09.2019r. - przesłane do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach

³⁰ Według stanu na 31.10.2019 r.

³¹ Do kontroli cel mieszkalnych wybrano 10 cel z siedmiu oddziałów mieszkalnych: Nr 202 z Oddziału II (cela niemonitorowana); Nr 435 z Oddziału III (cela niemonitorowana); Nr 415 z Oddziału III (cela monitorowana); Nr 59 i 60 z Oddziału IV (cele monitorowane); Nr 263 z Oddziału V (cela monitorowana); Nr 455 z Oddziału VI (cela niemonitorowana); Nr 462 z Oddziału VI (cela monitorowana); Nr 705 z Oddziału VII (cela niemonitorowana); Nr 812 z Oddziału VIII (cela niemonitorowana).

rozmieszczeniem takich zestawów znajdujących się na wyposażeniu jednostki penitencjarnej. W dyżurkach oddziałowych na oddziałach, w których przebywali osadzeni z OZS nie było zestawów reanimacyjnych. Dyrektor ZK poinformował, że w ZK w bieżącej służbie dostępne są dwa defibrylatory AED umiejscowione na stanowisku służby dyżurnej – z uwagi na konieczność zapewnienia stałego dostępu do urządzenia przez osoby decyzyjne w zakresie jego użycia oraz w ambulatorium ZK.

(akta kontroli str.360-396, 483-488, 640)

W żadnej z łazni w skontrolowanych oddziałach nie było systemu przywoływania, ale w przedsiionku łazni pełnił służbę funkcjonariusz działu ochrony. Wszyscy Oddziałowi pełniący służbę na oddziałach mieszkalnych poddanych szczegółowej kontroli, posiadali miesięczne plany kontroli cel i pomieszczeń, które były sporządzane w sposób nieschematyczny, trudny do przewidzenia dla osadzonych. Oddziału mieszkalnego, na którym pełnili służbę. Plan był zatwierdzony przez osoby upoważnione przez Dyrektora ZK. Oddziałowi znali liczbę pomieszczeń, które podlegają kontroli. Wszystkie pomieszczenia były ujęte w planach kontroli. Wykonanie kontroli było każdorazowo potwierdzane podpisem przez funkcjonariusza, który ją wykonał. Wszyscy Oddziałowi posiadali tzw. bezpieczny nóż. Zarówno Oddziałowi, jak i wychowawcy znali aktualną liczbę osadzonych w Oddziale, znali dane osobowe OZS. Na wszystkich skontrolowanych oddziałach znajdowali się osadzeni z założoną KOZS³². Oddziałowi posiadali karty identyfikacyjne wszystkich osadzonych ze swojego oddziału z OZS. Stan osobowy poszczególnych oddziałów (w tym osadzonych z KOZS) był zgodny z wykazem w systemie informatycznym Służby Więziennej Noe.NET.

Funkcjonariuszki pełniące funkcję wychowawcy oraz Oddziałowy Oddziału XI „N” posiadali przenośne przyciski napadowe z funkcją lokalizacji pomieszczenia, w którym wywołano alarm, zgodnie z § 6 pkt 7 wytycznych nr 4/2013 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 czerwca 2013 r. w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej. Oddziałowi pozostałych oddziałów i panowie wychowawcy nie byli wyposażeni w ww. przyciski napadowe.

Dyrektor ZK wyjaśnił, że pomieszczenia, w których stale przebywają funkcjonariusze oddziałowi bądź też wychowawcy, ulokowane na oddziałach mieszkalnych, są wyposażone w sprawną instalację napadową z funkcją lokalizacji pomieszczenia, w którym wywołano alarm – z jednoczesną sygnalizacją na stanowisku służby dyżurnej. Natomiast profilaktycznie funkcjonariuszy płci żeńskiej, mających bezpośredni kontakt z osadzonymi – w tym panie wychowawczynie, wyposażono w przenośne urządzenia alarmowe.

(akta kontroli str.360-396, 483-488, 568)

Dyżurki Oddziałowych, na których znajdowały się cele monitorowane nie były wyposażone w urządzenia umożliwiające obserwację nadzorowanych pomieszczeń i oddziałów (podgląd monitoringu), co było niezgodne z § 6 pkt 6 wytycznych nr 4/2013 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 czerwca 2013 r. w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej.

Dyrektor ZK wyjaśnił, że w związku z wejściem w życie Wytycznych Nr 4/2013 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 10 czerwca 2013 r. w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, przytoczono uzasadnienie³³, które stanowiło

³² Dalej: KOZS

³³ W wyjaśnieniu Dyrektor ZK podał, że „Jedną z naczelnych zasad legislacji stanowi, iż do wprowadzanego aktu prawnego dołącza się uzasadnienie, obejmujące:

m.in., że „[...] Przepisy zawarte w niniejszym dokumencie mają zastosowanie do nowobudowanych jednostek organizacyjnych, części rozbudowy dotychczasowych bądź ich remontów, w których zawarto zadania dotyczące instalacji nowego systemu zabezpieczeń elektronicznych [...]”.

W Zakładzie Karnym w Raciborzu w okresie objętym kontrolą nie prowadzono rozbudowy jednostki ani remontów, w których uwzględniono zadania dotyczące instalacji nowego systemu elektronicznego. Z tego też względu dyżurki oddziałowych nie są wyposażone w monitory umożliwiające podgląd nadzorowanych przez nich pomieszczeń czy oddziałów. Pomieszczenia w oddziałach mieszkalnych jak i *stricte* oddziały mieszkalne tut. jednostki oraz ciągi komunikacyjne są objęte monitoringiem kamer telewizji przemysłowej. Sygnał z tych kamer jest wyświetlany w pomieszczeniu służby dyżurnej. Dodatkowo, obraz ten jest przekazywany do biura kierownictwa działu ochrony jednostki. Nadmienić należy, iż materiał przekazywany za pośrednictwem przedmiotowych urządzeń jest wykorzystywany do analizy zaistniałych sytuacji, mogących lub godzących w ustalony w Zakładzie Karnym w Raciborzu porządek. Z kolei zadania służbowe związane ze stałą obserwacją zachowania osadzonych w celach objętych monitoringiem są realizowane przez funkcjonariusza monitorowego. Służba na tym stanowisku jest pełniona w systemie wielozmianowym.

(akta kontroli str. 360-396, 483-488)

W ZK według stanu na 21 października 2019 r. na oddziałach zamkniętych były trzy cele mieszkalne-ogólne wieloosobowe (powyżej 10 osadzonych), w których byli zakwaterowani osadzeni, tj. cela nr 18 w Oddziale I, z liczbą miejsc zakwaterowania dla 11 osadzonych i na dzień 30 września 2019 r. było w niej 11 osób osadzonych, cela nr 531 w Oddziale III, z liczbą miejsc zakwaterowania dla 12 osadzonych i z liczbą osadzonych 12 osób i cela 943 w Oddziale IX, z liczbą miejsc zakwaterowania dla 17 osadzonych i tyleż było w niej osadzonych osób. W każdej z cel zachowana była norma powierzchni mieszkalnej (nie mniej niż 3 m²). Warunki bytowe osób pozbawionych wolności zakwaterowanych w celach wieloosobowych były zgodne z wymaganiami określonymi w art. 110 k.k.w. Dyrektor poinformował, że do końca 2019 roku w ramach trwających remontów cel mieszkalnych, planowany jest także remont kącików sanitarnych w celach 532 i 943³⁴.

Dyrektor ZK podał, że Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Katowicach, pismem z dnia 11 grudnia 2018 r., zwrócił się z prośbą o przedstawienie propozycji w zakresie sposobu zlikwidowania cel większych niż dziesięcioosobowe. W odpowiedzi na przedmiotowe wystąpienie, Dyrektor ZK w piśmie z dnia 13 grudnia 2018 r. wskazał, iż likwidacja cel wieloosobowych jest możliwa poprzez ich podział. Koszt tej inwestycji oszacowano na 308 tys. zł³⁵. Działanie takie skutkowałoby zmniejszeniem pojemności jednostki o 13 miejsc. Jednocześnie wskazano na alternatywne rozwiązanie kwestii likwidacji cel wieloosobowych, bez konieczności prowadzenia prac remontowych, polegające na zmniejszeniu pojemności tychże cel do 10 miejsc, przy jednoczesnym zmniejszeniu pojemności jednostki o 16 miejsc zakwaterowania.

Dyrektor podał, że nie podejmował działań w zakresie likwidacji cel wieloosobowych z własnej inicjatywy, gdyż nie posiadał ani prawnych ani faktycznych kompetencji, aby podjąć w tym zakresie działania. W piśmie z dnia 13 grudnia 2018 r.

1) przedstawienie istniejącego stanu w dziedzinie objętej unormowaniem z wyjaśnieniem potrzeb i celu wydania aktu prawnego oraz

2) wykazanie różnic między dotychczasowym, a projektowanym stanem prawnym i faktycznym, opis przewidywanych skutków, zwłaszcza społecznych, gospodarczych i finansowych, związanych z wejściem w życie aktu prawnego oraz źródeł jego finansowania.”

³⁴ W celach wieloosobowych były po dwa wc na celę.

³⁵ Kwota 308 tys. zł. obejmowałaby koszt wykonania dokumentacji projektowej w kwocie 20 tys. zł, koszt nadzoru inwestorskiego w kwocie 8 tys. zł oraz koszt realizacji inwestycji w kwocie 280 tys. zł.

skierowanym do Dyrektora OISW, w sprawie możliwości likwidacji cel wieloosobowych, jako argument podał brak środków w kwocie 308 tys. zł, a także brak przesłanek formalnych do podjęcia autonomicznej decyzji o zmniejszeniu pojemności raciborskiej jednostki.

(akta kontroli str. 360-396, 476-482, 572-578)

2.2. ZK posiadał trzy cele zabezpieczające³⁶. Cele zabezpieczające znajdowały się na Oddziale I, IV i XI. Pomieszczenia wszystkich cel były wentylowane, oświetlone i ogrzewane. Były urządzone w sposób uniemożliwiający dokonanie osobie w niej umieszczonej samouszkodzenia. Składały się z pomieszczenia dźwiękochłonnego o powierzchni powyżej 4 m² i przedsionka. Pomieszczenia dźwiękochłonne było objęte monitorowaniem przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących, wyposażone były w bezpieczną instalację przyzywową oraz sprzęt służący do monitorowania i oświetlenia, zabezpieczony przed dostępem do niego osoby umieszczonej w tej celi. Wejście do pomieszczeń zabezpieczono drzwiami typu więziennego z wizjerem i izolacją dźwiękową. Przedsionki wyposażone były w stół, taboret, umywalkę i toaletę. Przedsionki wyposażone były w urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk w sposób maskujący intymne części ciała osadzonego w czasie czynności fizjologicznych. System monitoringu działał w trzech celach, zaś system przywoływania zamontowany był w trzech celach jednak działał w dwóch celach, w przypadku celi nr 47 instalacja przyzywowa była w trakcie uruchamiania jej przez informatyka po przeprowadzonym remoncie, na moment zakończenia oględzin instalacja przyzywowa była sprawna. W celach nie występowały martwe strefy. Na zarejestrowanych obrazach z godzin nocnych (między 1 a 2 w nocy) jakość obrazu była doskonała i pozwalała na ustalenie stanu faktycznego. Wizyta kontrolera we wszystkich celach była zarejestrowana w systemie monitoringu.

(akta kontroli str.360-396)

2.3. Monitoring wszystkich cel nim objętych, korytarzy, przejść, wejść, bram i innych miejsc był prowadzony w pomieszczeniu do tego przeznaczonym znajdującym się w Oddziale XI. Znajdowały się tam dwa oddzielone od siebie stanowiska monitorowania, przy których pracowało dwóch funkcjonariuszy „monitorowy” i „kratowy”. „Monitorowy” obsługiwał cztery ekrany/monitory każdy o przekątnej 32 cale. Obserwował 16 cel mieszkalnych monitorowanych, jednocześnie bez potrzeby przełączania. Kamery pozwalały na skuteczną obserwację w godzinach nocnych (podczerwień), obraz był bardzo dobrej jakości. W czasie oględzin na ekranach/monitorach były wyświetlane obrazy odpowiednio z 9, 6, 9 i 16 kamer, wszystkie kamery posiadały funkcję podczerwieni. W mieszkalnych celach monitorowanych, także tych z piętrowym łóżkiem nie występowały martwe strefy. W celach tego typu zainstalowane były dwie lub trzy kamery (cela jednoosobowa wyposażona była w dwie kamery, a cela dwuosobowa wyposażona była w trzy kamery)

„Kratowy” obserwował pięć ekranów/monitorów, jeden o przekątnej 49 cali, dwa o przekątnej 32 cale i dwa o przekątnej 21 cali. W czasie oględzin na ekranach tych były wyświetlane obrazy odpowiednio z jednej, 16, 9, 16 i 7 kamer.

Obserwacją było objętych 18 cel oraz place spacerowe, korytarze, przejścia, gabinet lekarski na Oddziale XI, sale widzeń. Każdorazowo wejście do celi kontrolera było utrwalone na zapisie monitoringu.

Niezależnie od pomieszczeń monitoringu, w pomieszczeniu na Stanowisku Służby Dyżurnej znajdowało się 8 ekranów/monitorów, na których również można prowadzić monitoring cel i innych pomieszczeń objętych monitoringiem. Liczba

³⁶ Do kontroli wybrano cele zabezpieczające z trzech oddziałów: Nr 3 na Oddziale I; Nr 47 na Oddziale IV; Nr 10 na Oddziale XI. Wszystkie cele zabezpieczające były monitorowane i w trakcie oględzin nie przebywali w nich osadzeni.

obrazów na poszczególnych ekranach/monitorach może być dostosowywana do aktualnych potrzeb, od obrazu z jednej kamery do 16.

W okresie objętym kontrolą przeglądy stanu technicznego użytkowanego sprzętu łączności i zabezpieczeń elektronicznych wykonywano w następujących dniach: od 16 do 20 stycznia 2017 r.; od 15 do 19 stycznia 2018 r.; od 4 do 8 lutego 2019 r. W okresie tym podjęto następujące działania związane z zakupem kamer do monitoringu: w 2017 r. zwrócono się ze stosownym wnioskiem do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej za pośrednictwem Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach o rozważenie możliwości dofinansowania zakupów niezbędnych urządzeń i przeprowadzenia prac modernizacyjnych związanych z koniecznością m.in.: wymiany systemu monitoringu, systemu domofonowo-radiowęzłowego na oddziale dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostki; przygotowania i wyposażenia nowych stanowisk w sprzęt informatyczny niezbędny do obserwacji osadzonych w celach monitorowanych; instalacji kamer w pomieszczeniach łazni osadzonych z uwagi na fakt, iż obecnie pomieszczenia, w których kąpią się osadzeni nie są objęte monitoringiem. W 2019 r. zwrócono się ponownie ze stosownym wnioskiem do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej za pośrednictwem Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach o rozważenie możliwości dofinansowania zakupów niezbędnych urządzeń i przeprowadzenia prac modernizacyjnych związanych z koniecznością m.in.: wymiany systemu monitoringu, systemu domofonowo-radiowęzłowego na oddziale dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostki. W uzasadnieniu wniosku wskazano na fakt, iż oddział ten powstał w 2002 roku i od tego czasu nie był modernizowany. Wskazano, że wymiany wymaga przestrzały analogowy system monitoringu (w tym także kamery na placu spacerowym), a także system domofonowo – radiowęzłowy. Nagrania z monitoringu cel były dostępne do ewentualnej analizy.

(akta kontroli str.584, 592-638)

ZK w latach 2017-2019 otrzymał środki finansowe w kwocie 7.030 tys. zł na realizację zadania pn. „Poprawa infrastruktury w Zakładzie Karnym w Raciborzu”. W ramach tego przedsięwzięcia realizowano i będą realizowane prace polegające m.in. na modernizacji pawilonów mieszkalnych, tzn. doprowadzenie ciepłej wody użytkowej do cel, wykonanie wentylacji mechanicznej, remont generalny cel, zabudowa kąpoków sanitarnych, wykonanie oświetlenia cel mieszkalnych. Działania te – w ocenie NIK - zmierzają do poprawy warunków odbywania kary przez osadzonych a także do poprawy ich bezpieczeństwa.

Nie wystąpiły sytuacje, w których zdarzenie lub zajście ze skargi było zdeterminowane poprzez niewłaściwą infrastrukturę ZK.

(akta kontroli str. 569)

2.4. We wszystkich celach i pomieszczeniach ZK w latach 2017-2019 przeprowadzane były kontrole generalne, co było zgodne z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej³⁷. W okresie tym przeprowadzono pięć kontroli tego typu, które nie wykazały nieprawidłowości mających wpływ na bezpieczeństwo osadzonych. Stan zabezpieczeń techniczno-ochronnych określano jako dobry. Sygnalizacja przyzywowa była sprawna, poza jednym przypadkiem z 26 czerwca 2019 r. (cela 907). Stwierdzono stan przedmiotów niedozwolonych jako zgodny z wykazem. Stan faktyczny przedmiotów niebezpiecznych był zgodny z wykazem oprócz przypadku z 4 sierpnia 2017 r.,

³⁷ Dz. U. poz. 1804. Dalej: rozporządzenie MŚ ws. służby więziennej.

gdy w warsztacie kwatermistrzowskim odnotowano brak jednego przecinaka, który został odnaleziony w dniu 9 sierpnia 2017 r. Jako nieprawidłowości w sporządzanych z kontroli sprawozdaniach wykazywano głównie uszkodzenia kratki wentylacyjnych, siatek okiennych, plomb na sprzęcie RTV, zabezpieczeń studzienek na zewnątrz budynków, nadmiar płyt DVD. W sformułowanych wnioskach nakazywano niezwłoczne usunięcie usterek.

(akta kontroli str.547-567, 570-571)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Skontrolowane oddziały i cele mieszkalne jak i wybrane do kontroli szczegółowej cele zabezpieczające spełniały określone przepisami wymogi bezpieczeństwa. Istniejąca w ZK infrastruktura sprzyjała ograniczeniu ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osobistego osadzonych, tj. występowaniu zdarzeń oraz innych niepożądanych zjawisk. Administracja ZK prowadziła działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. W sposób prawidłowy cele i inne pomieszczenia na oddziałach mieszkalnych były kontrolowane pod względem bezpieczeństwa, zgodnie z obowiązującymi w SW i ZK przepisami.

OBSZAR

3. Zindywidualizowane oddziaływania na osadzonych mające na celu ograniczanie ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu
faktycznego

3.1. W latach 2017-2019 (do 30 września) w ZK odnotowano łącznie 70 zdarzeń, o których mowa w Zarządzeniu nr 1/2018 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 3 stycznia 2018 r. w sprawie służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, zdarzeń mogących wystąpić w Służbie Więziennej oraz sposobu ich wyjaśniania i dokumentowania³⁸, w tym: jedno samobójstwo osadzonego w 2018 r.; jedno zdarzenie polegające na znęcaniu się nad osadzonym w 2018 r.; siedem przypadków usiłowania popełnienia samobójstwa osadzonego (trzy w 2017 r., trzy w 2018 r. i jedno w 2019 r.); siedem bójek (sześć w 2017 r.³⁹ i jedną w 2018 r.); 12 przypadków pobicia osadzonego (10 w 2017 r.⁴⁰, jedno w 2018 r. i jedno w 2019 r.) oraz 19 przypadków ujawnienia na terenie ZK przedmiotów niedozwolonych (pięć w 2017 r., dziewięć w 2018 r. i pięć w 2019 r.). W ZK, w całym badanym okresie, prowadzono zindywidualizowane oddziaływania penitencjarne na osadzonych, mające na celu ograniczanie ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osobistego zgodnie z Zarządzeniami DG SW nr 52/2013 i 1/2018 DG SW⁴¹. Z czynności wyjaśniających każdorazowo sporządzano notatki służbowe lub sprawozdania zawierające wszystkie wymagane zarządzeniami DG SW nr 52/2013 i 1/2018 DG SW elementy. Czynności wyjaśniające kończono w terminie.

³⁸ Obowiązujące od 11 stycznia 2018 r. W dalszej części Zarządzenie nr 1/2018. (W okresie wcześniejszym obowiązywało Zarządzenie nr 52/2013 DG SW z dnia 29 listopada 2013 r.)

³⁹ Zakwalifikowanych, jako bójka wg Zarządzenia nr 52/2015 z 29 listopada 2013 r.

⁴⁰ Zakwalifikowanych, jako pobicie wg Zarządzenia nr 53/2015 z 29 listopada 2013 r.

⁴¹ Rzetelność oraz zgodność postępowania funkcjonariuszy w przypadkach wystąpienia zdarzeń, o których mowa w ww. Zarządzeniach w Załączniku nr 1, mogących wystąpić w służbie więziennej, zweryfikowano w oparciu o próbę 30 z ww. 79 (tj. w oparciu o próbę stanowiącą 38% wszystkich zdarzeń), z czego z 2017 r. – 10 (28%) z 36 zdarzeń, z 2018 r. – 11 (35,5%) z 31 zdarzeń i z 2019 r. – dziewięć (75%) z 12 zdarzeń.

W stosunku do osadzonych oraz funkcjonariuszy uczestniczących w zdarzeniach prowadzono oddziaływania adekwatne do zdarzeń, zapewniając im niezbędną pomoc medyczną i psychologiczną.

(akta kontroli str. 426; 678-705)

3.2. Dyrektor ZK, wyjaśnił, że od 11 stycznia 2018 r., po zmianie Zarządzenia nr 1/2018 r., w sytuacjach bójek i pobić, które nie powodują naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia trwającego dłużej niż siedem dni, gdy doszło do naruszenia nietykalności cielesnej osadzonego, wskazany przez Dyrektora ZK funkcjonariusz lub zespół dokumentuje zdarzenie w sposób określony w § 9 ust. 5 pkt 1-3, ww. zarządzenia tzn. poprzez sporządzenie notatki służbowej, która zawiera: dane uczestników zajścia, krótki opis przebiegu zajścia, stwierdzone uchybienia i nieprawidłowości ze wskazaniem osób odpowiedzialnych za ich powstanie, a całość dokumentacji przekazywana jest do dalszego wykorzystania w ramach czynności profilaktycznych w ZK.

W związku ze zmianą kwalifikacji bójek i pobić, w ZK w latach 2018 – 2019 (do 30 września), w rejestrach prowadzonych przez Inspektorów Działu Ochrony, w których odnotowuje się wszystkie zdarzenia zaistniałe w ZK, w tym również niewywołujące rozstroju zdrowia powyżej siedmiu dni, odnotowano łącznie 33 zdarzenia nieskutkujące rozstrojem zdrowia powyżej siedmiu dni, z czego: 12 bójek (dziewięć w 2018 r. i trzy w 2019 r.) oraz 21 pobić (15 w 2018 r. i sześć w 2019 r.). Badanie dokumentacji wszystkich 33 zdarzeń potwierdziło, że w ZK zdarzenia te dokumentowane są i prowadzone w sposób określony w § 8-10 Zarządzenia nr 1/2018 r.

(akta kontroli str. 426-427; 431-434)

Dane dotyczące bójek i pobić niepowodujących rozstroju zdrowia powyżej siedmiu dni, jak wyjaśnił Dyrektor ZK, przekazywane są do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej⁴² kwartalnie za pośrednictwem poczty elektronicznej. Pierwsze z zestawień przekazano w dniu 1 kwietnia 2019 r., które zawierało również dane za okres 2018 r. oraz za I kwartał 2019 r.

(akta kontroli str. 427; 429; 435)

3.3. W ZK w latach 2017-2019, jak wyjaśnił Dyrektor ZK, nie stwierdzono przypadków przekroczenia uprawnień w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci użycia broni przez funkcjonariuszy wobec osadzonych. Środków przymusu bezpośredniego (takich jak: użycie siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia i transportowych, założenie kajdanek na czas doprowadzenia, umieszczenie w celi zabezpieczającej, użycie chemicznego środka obezwładniającego w postaci ręcznego miotacza substancji obezwładniających) w okresie objętym kontrolą użyto 39 razy (6rotnie w 2017 r., 21rotnie w 2018 r., 12rotnie w 2019 r. – do 30 września). W ramach kontroli szczegółowym badaniem objęto 20 przypadków⁴³, (tj. 51%) przypadków użycia ww. środków przymusu bezpośredniego. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego oraz ich udokumentowanie nastąpiło na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej⁴⁴. W trakcie kontroli nie stwierdzono przypadków przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy w związku z ich użyciem.

(akta kontroli str. 353-359; 427-428)

⁴² Dalej: DO SW.

⁴³ W 2017 r. środków przymusu bezpośredniego użyto 6 razy i wszystkie 6 przypadków (100%) objęto szczegółowym badaniem, w roku 2018 środków przymusu bezpośredniego użyto 21 razy, szczegółowym badaniem objęto 8 przypadków (tj. 38%), a w 2019 r. (do końca września) środków tych użyto 12 razy i szczegółowym badaniem objęto 6 przypadków (tj. 50%).

⁴⁴ Dz. U. z 2013 r. poz. 1067; dalej: ustawa o środkach przymusu bezpośredniego

3.4. Funkcjonariusze Oddziałowi pełniący służbę na oddziałach mieszkalnych posiadali wiedzę o osadzonych przebywających na oddziałach, w tym o osadzonych zagrożonych samobójstwem, o liczbie osadzonych, o ruchu osadzonych, a także o wydarzeniach na oddziałach, w których pełnili służbę.

(akta kontroli str. 360-396)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia powyższy obszar objęty kontrolą. Zbadane przez NIK postępowania wyjaśniające w związku ze zdarzeniami nadzwyczajnymi były prowadzone w ZK prawidłowo. Zapewniono zindywidualizowane, adekwatne do rodzaju zdarzeń oddziaływanie w stosunku do osadzonych, poszkodowanych, jak i świadków zdarzeń w tym funkcjonariuszy. Nie stwierdzono przypadków dopuszczania się przekroczenia swoich uprawnień przez funkcjonariuszy ZK, środki przymusu bezpośredniego stosowane były wyłącznie w sytuacjach i na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego.

OBSZAR

4. Zatrudnianie, szkolenie funkcjonariuszy oraz ich warunki pracy

Opis stanu
faktycznego

4.1. W okresie objętym kontrolą, w ZK zatrudnionych wg stanu na dzień 31 grudnia było łącznie: w 2017 r. 235, w 2018 r. 240, a w 2019 r. - wg stanu na dzień 30 września - 236 pracowników, z czego w pionie ochrony, odpowiednio: 151, 152 i 156 funkcjonariuszy, a w pionie penitencjarnym 23, 26 i 28 funkcjonariuszy. Nieobsadzonych stanowisk pracy na stanowiskach funkcjonariuszy pionu ochrony i penitencjarnego wg stanu na dzień 31 grudnia było pięć⁴⁵ w 2017 r., jedno⁴⁶ w 2018 r. i wg stanu na dzień 30 września 2019 r – siedem⁴⁷.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZK, ww. liczba wakatów na stanowiskach funkcjonariuszy pionu ochrony i penitencjarnego, w badanym okresie nie miała wpływu na bezpieczeństwo osadzonych, gdyż w sytuacjach występowania wakatów na stanowiskach wychowawców działu penitencjarnego dokonywano „przesunięć: wychowawców z większym stażem i doświadczeniem zawodowym na oddziały mieszkalne, gdzie mogli służbę pełnić samodzielnie”. Jak dalej wyjaśnił Dyrektor ZK, fakt występowania wakatów, był w okresie objętym kontrolą i nadal jest zgłaszany OISW w ramach standardowej sprawozdawczości⁴⁸, miesięcznej i kwartalnej sporządzanej przez tut. ZK.

(akta kontroli str. 6; 9-15)

4.2. Funkcjonariusze ZK, w okresie objętym kontrolą (do 30 września 2019 r.) wykonywali pracę w godzinach nadliczbowych, których łączna liczba⁴⁹ wyniosła: 6 745 nadgodzin w 2017 r. (w tym 5 218 nadgodzin, tj. 77,4% wypracowali łącznie funkcjonariusze pionów penitencjarnego⁵⁰ i ochrony⁵¹), 2 707 nadgodzin w 2018 r. (w tym 803, tj. 29,7% wypracowali funkcjonariusze pionów penitencjarnego⁵²

⁴⁵ Z czego dwa w pionie ochrony i trzy w pionie penitencjarnym.

⁴⁶ Z czego jeden w pionie ochrony.

⁴⁷ Z czego wszystkie siedem w pionie ochrony.

⁴⁸ Tzw. sprawozdania VSP.

⁴⁹ Brutto (nie pomniejszona o nadgodziny „odebrane”).

⁵⁰ 337 nadgodzin.

⁵¹ 4 881 nadgodzin.

⁵² 172 nadgodzin.

i ochrony⁵³) i 9 567 w 2019 r. (w tym 7 125, tj. 74,5% wypracowali funkcjonariusze pionów penitencjarnego⁵⁴ i ochrony⁵⁵). Ww. liczbę nadgodzin wypracowało: w 2017 r. i 2018 r. 224 funkcjonariuszy, z czego 21 z pionu penitencjarnego i 153 z pionu ochrony, a w 2019 r. 228 funkcjonariuszy, z czego 24 z pionu penitencjarnego i 153 z pionu ochrony. Średnia liczba nadgodzin wypracowanych przez funkcjonariuszy pionów penitencjarnego i ochrony wyniosła, odpowiednio: w 2017 r. – 16,04 i 31,9 godzin, w 2018 r. – 8,19 i 4,12 godzin i do 30 września 2019 r. – 6,29 i 45,58 godzin. Liczba nadgodzin wypracowanych przez trzech funkcjonariuszy pionów ochrony i penitencjarnego z największą liczbą nadgodzin wynosiła: w 2017 r., odpowiednio: od 177 do 186 oraz od 47 do 88, w 2018 r., odpowiednio: od 128 do 218 oraz od 35 do 53 i do 30 września 2019 r., odpowiednio: od 135 do 186 i od 17 do 67.

Nie stwierdzono przekroczenia norm godzinowych przez funkcjonariuszy na stanowiskach monitorujących oraz uzbrojonych⁵⁶.

(akta kontroli str. 293; 397-411)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZK, fakt wypracowywania przez funkcjonariuszy nadgodzin, który jest bezpośrednim skutkiem utrzymujących się wakatów, nie wpłynął w okresie objętym kontrolą, na występowanie zdarzeń wymienionych w Zarządzeniu Nr 1/2018, które byłyby wynikiem przemęczenia funkcjonariuszy czy zbyt dużej ilości nałożonych na nich obowiązków służbowych.

(akta kontroli str. 307-309)

4.3. W latach 2017 – 2019 (do 30 września), funkcjonariusze ZK odbywali szkolenia wstępne, zawodowe i specjalistyczne, o których mowa w § 15 i 18 Instrukcji nr 2/2016 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności⁵⁷. Powyższe zweryfikowano na próbie 20 funkcjonariuszy⁵⁸ (oddziałowych i wychowawców), mających stały i bezpośredni kontakt z osadzonymi, spośród których czterech (20%) było świadkami prób samobójczych. Ponadto, w ZK w okresie objętym kontrolą, zorganizowano szkolenia, którymi objęto wszystkich funkcjonariuszy i pracowników, których przedmiotem były: „Zagadnienia bezpieczeństwa jednostki”⁵⁹, „Izolacja więzienna miejscem podwyższonego ryzyka suicydalnego”⁶⁰ oraz „Bezpieczeństwo jednostki penitencjarnej w kontekście zaburzeń i deficytów występujących u osadzonych”⁶¹.

(akta kontroli str. 412-423)

4.4. W okresie objętym kontrolą funkcjonariusze i pracownicy ZK pozostający w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi, byli szkoleni z zakresu komunikacji interpersonalnej oraz przeciwdziałania wypaleni zawodowemu. Z ww. zakresów tematycznych przeszkolono łącznie 31 pracowników ZK, z czego 28 pozostających w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi. Ostatnich ww. szkolono z zakresu komunikacji interpersonalnej w 2018 r. – dwukrotnie w dniach 27-31 sierpnia⁶²

⁵³ 631 nadgodzin.

⁵⁴ 151 nadgodziny.

⁵⁵ 6 974 nadgodziny.

⁵⁶ Badaniem objęto cztery dwunastogodzinne zmiany z dwóch dni: 6 i 10 października 2019 r.

⁵⁷ W dalszej części Instrukcja nr 2/2016. W szkoleniach uwzględniono m.in. zagadnienia dotyczące rozpoznawania zachowań sygnalizujących możliwość autoagresji oraz udzielania pierwszej pomocy.

⁵⁸ Biorących udział w oględzinach w dniu 14 października 2019 r.

⁵⁹ W terminach: 5, 12 i 20 grudzień 2017 r., 28, 29 listopada 2018 r., 13, 18 i 24 czerwca 2019 r.

⁶⁰ W terminach: 20, 27 i 29 czerwca 2018 r.

⁶¹ W terminach: 5, 12, 20 grudnia 2017 r.

⁶² Tematyka szkolenia: „Trening umiejętności psychospołecznych”. W szkoleniu uczestniczyło czterech funkcjonariuszy.

i 14 września⁶³ oraz w 2019 r. jednokrotnie w dniu 29 marca⁶⁴. Z zakresu profilaktyki wypalenia zawodowego szkolenia przeprowadzono: w 2017 r. w dniach: 28 lutego⁶⁵, 23 marca⁶⁶, 10-14 lipca⁶⁷ oraz 21-25 sierpnia⁶⁸; w 2018 r. w dniach: 2-6 lipca⁶⁹, 24 października⁷⁰, 22 listopada⁷¹, 27 listopada⁷², 3 grudnia⁷³ i 11 grudnia⁷⁴. W 2019 r. nie prowadzono szkoleń wśród funkcjonariuszy z zakresu przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

(akta kontroli str. 294-295)

Szkoleń dla funkcjonariuszy działu ochrony z zakresu bezpieczeństwa osadzonych, w całym badanym okresie przeprowadzono łącznie dziewięć, po trzy w każdym roku od 2017 r. do 30 września 2019 r. łącznie. W szkoleniach⁷⁵ wzięło udział łącznie 1 092⁷⁶ funkcjonariuszy, z czego: w 2017 r. przeszkolono 366 funkcjonariuszy, w 2018 r. – 377 i do 30 września 2019 r. – 349. Tematyka szkoleń obejmowała: użycie środków przymusu bezpośredniego oraz przypomnienie i omówienie instrukcji oraz Zarządzeń DG SW 24/14 z dnia 10 lipca 2014 r. i 2/16 z dnia 29 sierpnia 2016 r., odpowiednio: w sprawie: przeciwdziałania przedostawania się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych oraz w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności.

(akta kontroli str. 493-495; 533-546)

Pozostałych szkoleń z zakresu m.in. standardów postępowania z osobami pozbawionymi wolności z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu i poszanowania ich godności w ZK, w latach 2017-2019 (do 30 września) zorganizowano łącznie osiem, w których uczestniczyło 959⁷⁷ funkcjonariuszy, z czego w 2017 r. trzy szkolenia, w których udział wzięło 368⁷⁸ funkcjonariuszy; w 2018 r. – cztery szkolenia, w których udział wzięło 378 funkcjonariuszy i w 2019 r. – cztery szkolenia, w których udział wzięło 213 funkcjonariuszy.

(akta kontroli str. 491-492; 499-532)

W okresie objętym kontrolą organizowano również szkolenia strzeleckie. W 2017 r. zorganizowano: w dniach 13-16 listopada programowe szkolenie strzeleckie dla działu ochrony, w którym uczestniczyło 128 funkcjonariuszy oraz uzupełniające szkolenie strzeleckie dla działu ochrony w dniu 20 grudnia, w którym uczestniczyło 15 funkcjonariuszy. W dniu 30 listopada, zorganizowano szkolenie strzeleckie

⁶³ Tematyka szkolenia: „Szkolenie mentorów. Zasady skutecznej komunikacji”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁶⁴ Tematyka szkolenia: „Szkolenie mentorów. Zasady skutecznej komunikacji”. W szkoleniu uczestniczyło dwóch funkcjonariuszy.

⁶⁵ Tematyka szkolenia: „Trening TRE”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁶⁶ Tematyka szkolenia: „Bezpieczni na starcie. Zdrowi na mecie”. W szkoleniu uczestniczyło dwóch funkcjonariuszy.

⁶⁷ Tematyka szkolenia: „Seminarium profilaktyki stresu”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁶⁸ Tematyka szkolenia: „Warsztat profilaktyki stresu”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁶⁹ Tematyka szkolenia: „Warsztat profilaktyki stresu”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁷⁰ Tematyka szkolenia: „Jak radzić sobie ze stresem – trening TRE dla funkcjonariuszy okręgu katowickiego stale realizujących zadania konwojowe”. W szkoleniu uczestniczyło czterech funkcjonariuszy.

⁷¹ Tematyka szkolenia: „Miej to z głowy”. W szkoleniu uczestniczyło trzech funkcjonariuszy.

⁷² Tematyka szkolenia: „Miej to z głowy”. W szkoleniu uczestniczyło dwóch funkcjonariuszy.

⁷³ Tematyka szkolenia: „Jak radzić sobie ze stresem. Odprawa służby bhs i bhp”. W szkoleniu uczestniczył jeden funkcjonariusz.

⁷⁴ Tematyka szkolenia: „Miej to z głowy”. W szkoleniu uczestniczyło pięciu funkcjonariuszy.

⁷⁵ W 2017 r. – 21, 23 marca (udział wzięło 133 funkcjonariuszy); 12, 14 czerwca (udział wzięło 123 funkcjonariuszy) oraz 12, 14 września (udział wzięło 110 funkcjonariuszy). W 2018 r. – 13, 15 marca (udział wzięło 132 funkcjonariuszy); 18, 20 czerwca (udział wzięło 123 funkcjonariuszy) oraz 9, 11 października (udział wzięło 122 funkcjonariuszy). W 2019 r. – 19, 21 marca (udział wzięło 132 funkcjonariuszy); 25, 27 czerwca (udział wzięło 107 funkcjonariuszy) oraz 10, 12 września (udział wzięło 110 funkcjonariuszy).

⁷⁶ Osoboszkoleń.

⁷⁷ Osoboszkoleń.

⁷⁸ Osoboszkoleń.

Etatowej Grupy Konwojowej⁷⁹, w której udział wzięło pięciu funkcjonariuszy. Ponadto 20 kwietnia oraz 7 czerwca zorganizowano treningi strzeleckie przed zawodami dla łącznie ośmiu funkcjonariuszy. W 2018 r. zorganizowano: w dniach 4-7 września programowe szkolenie strzeleckie dla działu ochrony, w którym uczestniczyło 112 funkcjonariuszy oraz w dniach 22-23 października szkolenie uzupełniające dla działu ochrony, w którym uczestniczyło 33 funkcjonariuszy. Szkolenie strzeleckie EGK zorganizowano w dniu 2 listopada, a 26 kwietnia, 29 kwietnia oraz 18 października zorganizowano dla grupy 11 funkcjonariuszy treningi strzeleckie przed zawodami. W 2019 r. programowe szkolenia strzeleckie dla działu ochrony, w których wzięło udział 111 funkcjonariuszy zorganizowano w dniach 15-19 kwietnia, uzupełniające szkolenie strzeleckie dla działu ochrony, w którym wzięło udział 22 funkcjonariuszy zorganizowano w dniach 3-5 maja, programowe szkolenie strzeleckie dla wszystkich funkcjonariuszy pełniących służbę w ZK zorganizowano w dniach 30 września – 3 października, w którym uczestniczyło 190 funkcjonariuszy, a treningi strzeleckie przed zawodami dla dwóch funkcjonariuszy zorganizowano 25 kwietnia.

(akta kontroli str. 496-498)

4.5. Administracja ZK podejmowała działania w celu ograniczania agresji wśród funkcjonariuszy wobec osadzonych. W okresie objętym kontrolą działania te polegały na: indywidualnych konsultacjach psychologicznych dla funkcjonariuszy uczestniczących w zdarzeniach będących źródłem stresu⁸⁰. Ww. konsultacjom poddano w badanym okresie łącznie 32 funkcjonariuszy⁸¹, w tym 28 funkcjonariuszy oddziałowych⁸² i trzech wychowawców⁸³. Ponadto, w ramach działań profilaktycznych prowadzi się konsultacje psychologiczne w zależności od stanu zdrowia, warunków pracy na zajmowanym stanowisku. W ramach ww. działań konsultacjami objęto w okresie kontroli łącznie 243 funkcjonariuszy, z czego 62 w 2017 r. 74 w 2018 r. i w 2019 r. (do 30 września) 107. W ZK nie wprowadzono systemowych wewnętrznych rozwiązań i mechanizmów ograniczania agresji wśród funkcjonariuszy, gdyż, jak wyjaśnił Dyrektor ZK, w okresie kontrolowanym na terenie ZK nie zaistniała ani jedna sytuacja, czy zdarzenie, którego czynnikiem sprawczym byłaby agresja ze strony pracowników mu podległych. Wobec powyższego, jak dalej wyjaśnił Dyrektor ZK, w jego ocenie, nie zachodzi potrzeba dokonywania zmian w ww. obowiązujących oddziaływaniach ukierunkowanych na funkcjonariuszy w zakresie stanu ich zdrowia psychicznego, które uzupełniane jest szkoleniami z zakresu praworządnego postępowania z osadzonymi i z zasad etyki zawodowej.

(akta kontroli str. 643-644)

4.6. W okresie kontrolowanym, funkcjonariuszom wykonującym służbę w warunkach szczególnie uciążliwych (monitorujących i uzbrojonych) zapewniono właściwe warunki przerw w pracy. Nie stwierdzono przekroczenia norm godzinowych w służbie funkcjonariuszy na stanowiskach monitorujących i uzbrojonych⁸⁴.

(akta kontroli str.397-411)

4.7. Stosownie do § 38 rozporządzenie MŚ ws. służby więziennej, w okresie kontrolowanym, w ZK przeprowadzono dwukrotnie ćwiczenia z zakresu sprawności

⁷⁹ W dalszej części EGK.

⁸⁰ Śmierć osadzonego, próba samobójcza osadzonego, napaść na funkcjonariusza przez osadzonego

⁸¹ W 2017 r. – 11, w 2018 r. – 18 i w 2019 r. – trzech (do 30 września).

⁸² W 2017 r. – dziewięciu, w 2018 r. – 17 i w 2019 r. – dwóch (do 30 września).

⁸³ W 2017 r. – dwóch i w 2019 r. – jeden (do 30 września).

⁸⁴ Powyższe zostało potwierdzone badaniem zapisów papierowej wersji książki przebiegu służby będącej w posiadaniu Dowódcy Zmiany ZK w Raciborzu, harmonogramu pełnienia służby, list obecności na służbie z dwóch zmian 12 godzinnych z dni 6 i 10 października 2019 r.

pracowników w działaniach ochronnych z udziałem Policji i Straży Pożarnej⁸⁵ w dniach: 24 listopada 2017 r. oraz 12 grudnia 2018 r. Z ww. działań sporządzono sprawozdania⁸⁶. Wnioski zawarte w sprawozdaniach, kierowane do funkcjonariuszy, dotyczące przypomnienia zasad realizacji przedsięwzięć ochronnych zrealizowano na szkoleniach dla działu ochrony i odprawach pozostałych działów w dniach bezpośrednio po przeprowadzonych ćwiczeniach.

(akta kontroli str. 644; 652-653; 661-665)

4.8. Funkcjonariusze wykonujący zadania ochrony jednostki organizacyjnej na stanowiskach uzbrojonych w ZK byli przygotowani do realizacji zadań. Posiadali ukończony kurs przygotowawczy, o którym mowa w § 39 ust. rozporządzenie MŚ ws. służby więziennej.

(akta kontroli str. 20-24)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie zatrudnianie, szkolenie funkcjonariuszy oraz warunki pracy w ZK. W okresie objętym kontrolą, funkcjonariusze byli szkoleni z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa osobistego skazanych i mieli zapewniony dostęp do pomocy psychologicznej. Funkcjonariuszom ZK umożliwiano uczestniczenie w szkoleniach: wstępnych, zawodowych i specjalistycznych z częstotliwością i w związku ze zdarzeniami, o których mowa w § 15 i 18 Instrukcji nr 2/2016 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności. Funkcjonariuszom i pracownikom ZK pozostającym w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi zapewniono szkolenia z zakresu komunikacji interpersonalnej, przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu, a funkcjonariuszom pełniącym służbę na stanowiskach monitorujących i uzbrojonych zapewniono właściwe warunki przerw w pracy. Ponadto w okresie objętym kontrolą, zapewniono w ZK realizację wytycznych zawartych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości ws. ochrony jednostek organizacyjnych SW przeprowadzając raz do roku ćwiczenia z udziałem straży pożarnej i Policji.

OBSZAR

5. Działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszenia bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy

Opis stanu
faktycznego

5.1. W okresie objętym kontrolą (do 31 sierpnia 2019 r.) osadzeni skierowali łącznie 2 214 skarg⁸⁷, z czego 581⁸⁸ (26,2%) dotyczyło skarg na funkcjonariuszy z zakresu bezpieczeństwa. Poprawność rozpatrywania skarg osadzonych na funkcjonariuszy sprawdzono w oparciu o próbę składającą się z 20⁸⁹ (3,4%) z ww. 581 skarg. Wszystkie badane skargi zostały rozpatrzone zgodnie z rozporządzeniem Ministra

⁸⁵ Do dnia zakończenia czynności kontrolnych w ZK tj. 15 listopada 2019 r. ćwiczeń nie przeprowadzono.

⁸⁶ 19 grudnia 2017 r. i 24 grudnia 2018 r.

⁸⁷ Z czego w: 2017 r. – 805, w 2018 r. – 1 071 i w 2019 r. – 338 skarg.

⁸⁸ Z czego w: 2017 r. – 244 (27,8%), w 2018 r. – 271 (25,3%), i w 2019 r. – 86 (24,4%).

⁸⁹ Pięć skarg z 2017 r., 10 skarg z 2018 r. i pięć skarg z 2019 r.

Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych⁹⁰. W toku wyjaśniania zasadności skarg kierowanych do Dyrektora ZK, stosowano każdorazowo przepisy rozporządzenia ws. skarg i wniosków.

(akta kontroli str. 16-19; 301)

5.2. W okresie objętym kontrolą w ZK wszczęto i prowadzono wobec funkcjonariuszy łącznie 21 postępowań dyscyplinarnych⁹¹ niezwiązanych z czynami dotyczącymi naruszenia bezpieczeństwa osadzonych czy znęcania się nad osadzonym, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁹², tj. w typie podstawowym⁹³, kwalifikowanym⁹⁴ lub dopuszczenia się przez funkcjonariusza do znęcania się nad osadzonym⁹⁵. Nie doszło również w ww. okresie do zwolnienia ze służby funkcjonariuszy w związku z sytuacją, gdy dalsze pozostawienie funkcjonariusza w służbie nie dało się pogodzić z dobrem służby, tj. w przypadku, o którym mowa w art. 96 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej⁹⁶.

(akta kontroli str. 299)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W ZK w badanym okresie prawidłowo i zgodnie z rozporządzeniem ws. skarg i wniosków procedowano skargi osadzonych w zakresie bezpieczeństwa, jak również nie dochodziło w okresie objętym kontrolą do aktów nieuzasadnionego stosowania środków przymusu bezpośredniego, czy bezprawnego naruszania bezpieczeństwa osadzonych, których konsekwencją byłoby wydalenie funkcjonariuszy ze służby.

IV. Wniosek

Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o zapewnienie wymaganej przepisami liczby wychowawców i psychologów w oddziałach penitencjarnych w okresach długotrwałych absencji pracowników należących do ww. grup.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

⁹⁰ Dz. U. poz. 647. W dalszej części *Rozporządzenie ws. skarg i wniosków*.

⁹¹ Z czego: po dziewięć w 2017 r. i 2018 r. oraz trzy do 31 sierpnia 2019 r.

⁹² Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 ze zm. W dalszej części *k.k.*

⁹³ Art. 247 § 1 *k.k.*

⁹⁴ Art. 247 § 2 *k.k.*

⁹⁵ Art. 247 § 3 *k.k.*

⁹⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1427 ze zm. W dalszej części *Ustawa o SW*.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 6 grudnia 2019 r.

Kontroler
Beata Olejnik
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....